

1. Centrale begrippen

1.1. Diagnostiek en indicatiestelling

Definiëring en finaliteit

Meerdere actoren benadrukken dat het belangrijk is om voldoende helder te expliciteren wat men al dan niet onder diagnostiek begrijpt en wat men met die diagnostiek beoogt. Dit is bepalend voor de verdere invulling en keuzes rond het wie, wat, hoe en wanneer van diagnostiek.

Hoe zien we diagnostiek? Hoe verhoudt diagnostiek zich tot indicatiestelling? In welke mate doelt men hier op het bestaande onderzoek zoals dat gevoerd wordt door de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening of gaat het over iets anders?

Jeugdrechters wijzen op het belang om in deze duidelijk het onderscheid te maken tussen de onderzoeksfase en de fase ten gronde. Bij een eerste voorleiding is er vaak geen of weinig informatie. Een voorlopige maatregel wordt net genomen opdat men (bijkomend) onderzoek zou kunnen voeren naar wat gebeurd is. Men stelt dat het aangewezen is deze periode ook te gebruiken om helder te krijgen welk ingrijpen er al dan niet noodzakelijk of aangewezen is. Jeugdrechters benadrukken dat diagnostiek vooral belangrijk is voor het bepalen van de maatregel ten gronde. Vanuit Zorgnet-Icuro wijst men erop dat de resultaten van onderzoek en diagnostiek bepalend zijn voor het bepalen van de keuze van zorg. De jeugdrechter moet over deze informatie beschikken vóór een definitieve uitspraak gedaan wordt over welke maatregel noodzakelijk is. Niet in alle gevallen, maar bv. wel wanneer er indicaties zijn van o.m. een psychiatrische problematiek. Vanuit de FOR-K geeft men echter aan dat men in het huidige systeem in een meerderheid van de dossiers niet komt tot een uitspraak ten gronde. Jeugdrechters beklemtonen dat deze beslissing ten gronde er moet komen en dat de verschillen die er op dit vlak bestaan tussen de verschillende gerechtelijke arrondissementen moeten weggewerkt worden. De ervaring van de aanwezige jeugdrechters is dat in een meerderheid van de gevallen er binnen één jaar een uitspraak ten gronde is, ook in relatief zwaardere dossiers. Problemen zijn er volgens hen vooral indien er een lang gerechtelijk onderzoek is en/of er ook meerderjarige ouders betrokken zijn.

Bij minder zware delicten, lichtere feiten, wordt er (soms) gewerkt met een rechtstreekse dagvaarding, doch de praktijk hieromtrent verschilt erg per arrondissement. Het parket gaat hierbij over tot het rechtstreeks vorderen op de zitting. In dergelijke situaties wordt er geen maatschappelijk onderzoek gevoerd. Deze zaken worden meestal opgelost met een alternatieve maatregel voor de minderjarige. Men verwijst in deze naar het inzetten van gemeenschapsdiensten en leerprojecten.

Vanuit de afdeling intersectorale toegangspoort beschrijft men de huidige invulling van diagnostiek zoals deze binnen de integrale jeugdhulp begrepen wordt. Er wordt gewezen op twee belangrijke componenten. Enerzijds is er de classificerende diagnostiek. Men verwijst onder meer naar het erkennen van een persoon als een persoon met een beperking. Hiervoor zijn vereisten gesteld door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap. Anderzijds is er handelingsgerichte

diagnostiek, waarin men op zoek gaat naar elementen in de context en levensloop van de minderjarige die bepalend zijn voor het vaststellen van de nodige hulp. Het betreft twee belangrijke benaderingen, die soms in spanning staan in relatie tot elkaar.

Zorgnet-Icuro wijst erop dat de invulling van diagnostiek binnen integrale jeugdhulp afwijkt van hoe men daar binnen de geestelijke gezondheidszorg van oudsher naar kijkt. Vanuit psychiatrische hoek benadrukt men dat diagnostiek vóór en niet tijdens het uitvoeren van maatregelen moet gebeuren. Men wijst erop dat het maatschappelijk onderzoek door de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening weliswaar een brede focus heeft, maar geen aandacht heeft voor de psychische context ad hoc. Men benadrukt het belang van vroege aandacht voor de psychische toestand bij de minderjarige verdachte. Het voldoende snel onderkennen van een psychiatrische problematiek om de gepaste maatregelen te kunnen nemen staat daarbij centraal.

Maatschappelijk onderzoek en diagnostiek

Voor heel wat actoren is het niet duidelijk of met diagnostiek al dan niet andere zaken beoogd worden dan het onderzoek zoals dat door de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening gevoerd wordt. Deze vraagstelling staat niet los van de vraag naar de finaliteit van het maatschappelijk onderzoek. Moet dit onderzoek de jeugdrechter in staat stellen om de maatschappelijke reactie op het delict te bepalen, of gaat het over het zicht krijgen op wat nodig is op het vlak van ondersteuning en hulpverlening? Gaat het over zicht op problematiek en/of over wenselijke hulpverlening? Men benadrukt dat het belangrijk zal zijn om steeds expliciet aan te geven wat de finaliteit is van het onderzoek.

Men stelt dat het huidige maatschappelijk onderzoek breed opgevat is en peilt naar alle omstandigheden en de brede context waarbinnen het delict gepleegd werd. Ook al is er sprake van veel overlap wanneer men een 'brede invulling' van diagnostiek gebruikt, toch maken diverse actoren een onderscheid tussen een maatschappelijk onderzoek door de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening en gerichte diagnostiek.

Diagnostiek niet in alle situaties

Men is het erover eens dat het niet haalbaar noch wenselijk is om diagnostiek te voorzien in alle situaties waarin sprake is van een mogelijk gepleegd delict. Het parket wijst er in deze op dat een oriënterend gesprek door de parketcriminoloog of een korte en gerichte enquête kunnen ingezet worden voor een eerste inschatting. Jeugdrechters suggereren dat het de jeugdrechter is die, eventueel na consultatie van de sociale dienst, moet kunnen bepalen wanneer diagnostiek al dan niet nodig is. Jeugdhulpverleners en het Steunpunt Jeugdhulp vragen zich af of het niet zinvol kan zijn om diagnostiek mogelijk te maken op vraag van hetzij de jongere zelf, hetzij de ouders. Jeugdrechters zeggen dat dit nu reeds tot de mogelijkheden behoort en dat zij dit ook toepassen. Hierbij geven ze als voorbeeld een jongere die zelf vraagt om naar een psycholoog te mogen gaan. Op basis van artikel 50 van de Jeugdwet kan een medisch-psychologisch onderzoek gevraagd worden om zicht te krijgen op de persoonlijkheid van de jongere en zijn context. Dit kan een psycholoog zijn om een belevingsonderzoek uit te voeren of een psychiater.

Men stelt dat het ook mogelijk moet blijven om een maatschappelijk onderzoek te voeren, zonder verdere specifieke zaken inzake diagnostiek.

Meerdere actoren stellen wel dat, wanneer er sprake is van het hanteren van gesloten opvang in de voorlopige fase, dit steeds moet leiden tot het voeren van onderzoek. Men heeft het daarbij zowel over het maatschappelijk onderzoek als over gerichte diagnostiek. Jeugdrechters verwijzen hierbij naar de huidige praktijk, waarbij tijdens het verblijf in Everberg, na één maand een uitvoerig oriëntatieverslag bezorgd wordt aan de jeugdrechter. Vanuit For-K wijst men erop dat dit betekent dat men voor iedereen binnen gesloten opvang een expertiseonderzoek zou voorzien en stelt men zich vragen bij de haalbaarheid. Het parket zegt dat de mogelijkheid moet behouden blijven om bij te sturen op grond van wijzigende omstandigheden maar dat hierbij de zuiverheid van lijn moet aangehouden worden: enerzijds is er de reactie op het feit, welke per definitie eindig moet zijn, en anderzijds is er de hulpverlening. De jeugdhulpverlening ondersteunt de vraag naar flexibiliteit en continuïteit van hulpverlening.

Diagnostiek en multidisciplinaire teams

De erkende multidisciplinaire teams (hierna MDT) zijn de centrale actor wanneer het over diagnostiek gaat binnen de context van de integrale jeugdhulpverlening. Vanuit de afdeling van de intersectorale toegangspoort licht men toe wat multidisciplinariteit binnen deze context betekent: het betreft tenminste het inbrengen van expertise met betrekking tot krachten (men verwijst naar maatschappelijk werkers die in de context werken) en persoonsgerichte aspecten (psychische aspecten van het functioneren, via het inbrengen van psychologen). Deze twee componenten zijn steeds noodzakelijk en moeten aan elkaar worden gekoppeld om een volledig beeld te krijgen. Dit kan verder worden aangevuld met andere expertises of deelonderzoeken (extern, ambulante, medisch). Tot op heden bepalen deze multidisciplinaire teams zelf of ze al dan niet de nodige expertise in huis hebben.

Vanuit de kinder- en jeugdpsychiatrie wordt het onderscheid psycholoog-psychiater gedeut. De psychiater staat in voor de link met de medische component. Een multidisciplinair team moet minstens psychologen omvatten om zodoende via testonderzoek unieke informatie te verkrijgen over de persoon van de minderjarige. Slechts een klein deel van de jongeren moet ook door een psychiater gezien worden. Men voorziet best een vorm van samenwerking op één en dezelfde plek. Aandachtspunt blijft dat zolang de psychiater voor bepaalde gevallen niet wettelijk ontlast wordt van zijn beroepsgeheim, dit ook van kracht blijft binnen deze samenwerking. Het is voor psychiaters enkel mogelijk om informatie te delen op basis van een expertise-opdracht. Zorgnet-Icuro suggereert om de adviezen in het kader van de interneringswet te bekijken ter inspiratie voor het delen van informatie binnen 'een team'.

Zorgnet-Icuro pleit ervoor om niet te verwachten dat alle MDT's alle competenties in huis moeten hebben. Binnen deze context verwijst men naar de specifieke forensische equipes bij volwassenen. Vanuit de kinder- en jeugdpsychiatrie acht men het van belang om de minimaal vereiste disciplines vast te leggen. Daarnaast moet het mogelijk zijn om andere disciplines in te schakelen indien nodig. De hulpverlening pleit voor het focussen op delen van expertise in teamverband.

Timing

De vraag werd gesteld of al dan niet iets geformuleerd moet worden rond timing of maximale duur waarbinnen dergelijk diagnostisch onderzoek gevoerd moet worden. Jeugdrechters brengen in dit verband in dat het niet haalbaar is om diagnostiek af te wachten voor het nemen van een maatregel in de voorlopige fase. Kinder- en jeugdpsychiaters daarentegen benadrukken nogmaals het belang van diagnostiek vóór de uitvoering van maatregelen, ook in de eerste 24 uur na het misdrijf. Het parket en jeugdrechters wijzen erop dat de jeugdrechter uiterlijk voor zijn beslissing ten gronde moet kunnen beschikken over een advies en suggereren daarom afstemming op de termijnen binnen de gerechtelijke procedures.

Inbreng ouders en diagnostiek

De vraag wordt gesteld in welke mate het streven naar het maximaal betrekken en responsabiliseren van de context moet leiden tot concrete initiatieven op het vlak van diagnostiek en indicatiestelling. Jeugdrechters brengen in dat ouders al op heel wat vlakken betrokken worden. Men wijst in dit verband naar het voorziene inzagerecht, de oproeping van de ouders en de hoorplicht in de fase ten gronde.

Vanuit de kinder- en jeugdpsychiatrie stelt men voor om het actief bevragen van de mening van de ouders expliciet op te nemen als procedurevoorschrift. Men geeft evenwel aan dat er ook grenzen zijn aan het betrekken van ouders, gezien ze ook betrokken partij zijn.

Academici zien een inbreng van ouders mogelijk tijdens indicatiestelling en/of diagnostiek wat betreft hun eigen beleving. Hierbij kunnen ouders eventueel o.m. verwijzen naar reeds uitgevoerde onderzoeken.

Zowel ouders als HCA-diensten verwijzen uitdrukkelijk naar het belang van het systematisch aanbieden van het hersteltraject als goede manier om het perspectief van de ouders standaard aanwezig te stellen bij de reactie op een gepleegd delict.

Zorgnet-Icuro stelt voor niet de term 'ouders' te hanteren, gezien jongeren niet altijd bij hun ouders maar bij andere (context)actoren leven of verblijven. Enkel spreken in termen van ouders is te eng. Beter is het om te veralgemenen naar opvoedingsverantwoordelijken of wettelijke vertegenwoordigers.

Inbreng jongere en diagnostiek

De vraag wordt gesteld in welke mate het streven naar het maximaal betrekken en responsabiliseren van de jongere moet leiden tot concrete initiatieven op het vlak van diagnostiek en indicatiestelling.

Diverse actoren verwijzen in deze context vooral naar aspecten van inzagerecht van jongeren. Vanuit de jeugdhulpverlening stelt men dat het doen van een groter appél op de verantwoordelijkheid van jongeren bij het plegen van grensoverschrijdend gedrag, logischerwijs ook zou moeten leiden tot een grotere mate van toegang tot het dossier. Men wijst er hier op dat het niet meer alleen om beschermen gaat maar dat jongeren ook op hun verantwoordelijkheid moeten kunnen aangesproken worden. Jeugdrechters voegen toe dat inzage uitgesloten is indien dit het onderzoek dreigt te schaden. Academici stellen de vraag of de huidige regeling uit de Jeugdwet (minderjarige inzage via

advocaat) nog behouden moet blijven, en of dit niet vervangen moet worden door een inzagerecht, eventueel begeleid door advocaat of vertrouwenspersoon.

Het parket wijst er in deze context op dat er een nieuwe omzendbrief op komst is die de inzage en het recht op een afschrift regelt. Hierbij zou ook toestemming kunnen gegeven worden om een vertrouwenspersoon inzage te geven. Het Steunpunt Jeugdhulp wijst op de bepalingen uit het decreet rechtspositie. Via de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening heeft de minderjarige toegang tot gegevens. Ook de jeugdadvocaat heeft een rol ter zake.

Besluit:

- Het uitgangspunt is dat een maatschappelijk onderzoek niet in elke situatie noodzakelijk is. Het hangt in eerste instantie samen met de ernst van de feiten.
- Het is aan de jeugdrechter om te bepalen of hij al dan niet een maatschappelijk onderzoek laat uitvoeren.
- Het maatschappelijk onderzoek betreft zowel onderzoek naar de feiten als naar de omstandigheden waarin ze werden geplaagd, doch kan ook een onderzoek naar de persoonlijkheid van de minderjarige betreffen.
- In geval van gesloten opvang: uitvoeren van een beperkt onderzoek mét diagnostiek waarin gepeild wordt naar omstandigheden en persoonskenmerken.
- Aspecten van informatie-uitwisseling en beroepsgeheim worden meegenomen naar Werkgroep 6.
- Het begrip multidisciplinariteit wordt niet verder gedefinieerd. Men verwijst naar wat hierover is opgenomen binnen de regelgeving van integrale jeugdhulp en acht dit voldoende.
- Men is het unaniem eens dat de timing waarbinnen onderzoek moet gevoerd worden, moet afgestemd worden op de gerechtelijke procedure. Jeugdrechters moeten over een advies kunnen beschikken voor het uitspreken van een beslissing ten gronde.
- Ouders moeten maximaal betrokken worden bij de indicatiestelling en diagnostiek. Een hoorrecht waarbij ouders actief bevraagd worden moet worden voorzien in de regelgeving.
- Ouders moeten de mogelijkheid hebben om zelf voorstellen te doen.
- Er is algemene consensus dat persoonlijk contact met de jongere gegarandeerd wordt bij diagnostiek en onderzoek.
- Toegang tot het dossier met betrekking tot jeugdhulpverlening is geregeld in het decreet rechtspositie minderjarigen alsook in het decreet betreffende de integrale jeugdhulp. Voor de gerechtelijke dossiers is de toegangsregeling terug te vinden in artikel 55 van de Jeugdwet. Voor de stukken uit het dossier met betrekking tot het milieu of de persoonlijkheid moet een minderjarige beroep doen op zijn advocaat om toegang te krijgen. De minderjarige zelf heeft wel toegang tot andere stukken van het dossier, o.m. tot proces-verbalen, briefwisseling en procedure.

1.2. Recht op jeugdhulp

Heel wat stakeholders stellen zich vragen bij het expliciet formuleren van de verwachting dat rekening gehouden wordt met de beschikbaarheid van bepaalde jeugdhulp wanneer men uitgaat van een 'recht op jeugdhulp' (artikel 6 decreet IJH).¹ Zowel het parket, jeugdrechters als jeugdhulpaanbieders wijzen op het belang van een onvoorwaardelijk recht op jeugdhulp, ook voor minderjarige delictplegers.

Vanuit de afdeling intersectorale toegangspoort wordt ingebracht dat het voorbehoud 'binnen het beschikbare jeugdhulpaanbod en de beschikbare kredieten' zonder enige opmerking de toetsing door de Raad van State doorstond bij de advisering van het decreet betreffende de integrale jeugdhulp. Men stelt ook dat als aanvulling op de beschikbaarheid het principe van prioritering werd opgenomen in het decreet integrale jeugdhulp. Hierbij maakt men een afweging van de nood. Het is belangrijk om een duidelijk regelgevend kader te scheppen m.b.t. de mate waarin en de wijze waarop het beperkte aanbod geprioriteerd ingezet zal worden. Het moet hierbij gaan om een heldere vorm van prioritering voor alle vragen en de breedte wordt bepaald door de beschikbare middelen. Ook het gegeven 'opnameplicht' zou niet losstaan van dit thema.

Zorgnet-Icuro wijst erop dat in de nieuwe interneringswet ook het recht op hulp/zorg opgenomen wordt. Men heeft in deze wet de mogelijkheid opgenomen dat de rechter de uitvoerbaarheid van de maatregel laat afhangen van een bepaald feit, bv. de beschikbaarheid van zorg.

Men is het er algemeen over eens dat het al dan niet prioriteren en de wijze waarop dat gebeurt een belangrijk en ingrijpend thema is. Het gaat om de maatschappelijke keuze om het plegen van een MOF prioritair te stellen of niet. Het parket wijst er in deze op dat de 'bufferplaatsen' er gekomen zijn om antwoord te kunnen bieden op wat de maatschappij vraagt. Voor jeugdrechters is het criterium 'maatschappij' niet het enige, er is ook de veiligheid van de minderjarige zelf. Zij vragen aandacht voor het gevaar van 'vermoffen' van bepaalde problematieken als minderjarige delictplegers sowieso voorrang zouden genieten bij het ontvangen van hulp (premie voor het delict). Jeugd- en kinderpsychiaters pleiten er daarentegen voor dat men zou werken met risicofactoren bij het nemen van beslissingen rond gepast gedrag. Wetenschappelijke modellen zouden aantonen dat men zich moet richten op de meest risicovolle jongeren. Vanuit deze hoek stelt men opnieuw in vraag in welke mate het criterium MOF wel een zinvol onderscheidingscriterium is. Volgens hen zou het ook kunnen dat de praktijk zelf de 'juiste' jongeren bovenaan de lijst brengt zonder allerlei regelingen van prioritering e.d. Vanuit de jeugdhulpverlening geeft men aan dat het criterium moet zijn dat diegene die het meest hulp nodig hebben, die krijgen. Men moet kijken wie er 'behoefte' aan heeft. Zorgnet-Icuro geeft aan dat er een spanningsveld zit tussen het recht op jeugdhulp, wat zij als een basisrecht benoemen, en de operationalisering d.m.v. prioritering. Ze benadrukken dat we moeten opletten om de focus niet te leggen op 'diegenen die het meest nood hebben', gezien we dan in vele gevallen te laat zullen zijn. Er moet eerder in het traject ingegrepen kunnen worden en er mag niet gewacht worden tot 'de nood het hoogst is'.

---

¹ Artikel 6 van het decreet van 12 juli 2013 betreffende integrale jeugdhulp: 'Binnen het beschikbare jeugdhulpaanbod en de beschikbare kredieten heeft elke minderjarige met een jeugdhulpvraag of jeugdhulpbehoefte, alsook elke ouder of opvoedingsverantwoordelijke met een jeugdhulpvraag of jeugdhulpbehoefte die verband houdt met de opvoeding of de ontwikkeling van de minderjarige, maximaal recht op jeugdhulp als vermeld in dit decreet.'

Jeugdrechters verwijzen naar het belang van het inbrengen van een 'nieuwe vorderingsgrond', zoals deze in eerdere werkgroepen door het parket werd voorgesteld. Deze zou het parket toelaten de betrokken jeugdrechter rechtstreeks te vatten wanneer er bij een delictpleger een VOS aanwezig is van bij aanvang, of later naar boven komt. Op die manier zou, wanneer hulpcontinuïteit als belangrijk ingeschat wordt, dit mogelijk gemaakt kunnen worden. Academics wijzen erop dat deze vorderingsgrond door de combinatie met MOF (t.a.v. enkel VOS), geen shortcut kan zijn op hulpverlening.

Wat de derde vorderingsgrond betreft, merkt het parket op dat deze zowel tijdens als na de voorlopige fase van het MOF-dossier mogelijk zou moeten zijn. Wanneer het parket beschikt over informatie inzake een mogelijke VOS-situatie achten zij het belangrijk om deze mogelijkheid toe te laten. De informatie kan gebaseerd zijn op eerdere informatie uit voorheen gebeurde politietussenkomsten, op informatie uit het MOF-dossier of op latere informatie bekomen tijdens het sociaal onderzoek. Het parket vindt dat de jeugdrechter reeds voor de neerlegging van het verslag van de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening VOS-maatregelen zou moeten kunnen opleggen. Hierbij zou de beslissingsbevoegdheid om te bepalen of er al dan niet vrijwillig jeugdhulpverlening mogelijk is bij de jeugdrechter moeten gelegd worden, na advies van de sociale dienst.

Zowel jeugdrechters, jeugdhulpverleners, HCA-diensten als de afdeling gemeenschapsinstellingen benadrukken het belang van het voorzien van de nodige modaliteiten zodat een naadloos traject gerealiseerd kan worden. In dit verband wordt uitdrukkelijk verwezen naar het belang van het verdiepen en verbreden van de lopende werkwijze waarin structurele afspraken gemaakt worden rond uitstroom en time-out tussen de gemeenschapsinstellingen en een aantal private partners. Met time-out doelt men uitdrukkelijk naar een tijdelijke heropname in de gemeenschapsinstelling wanneer gemaakte afspraken niet gerespecteerd werden. Men wijst erop dat dergelijke convenanten zowel met voorzieningen binnen de bijzondere jeugdbijstand, maar evenzeer met voorzieningen binnen de VAPH (cfr. GES+) als binnen de jeugdpsychiatrie uitermate zinvol zijn.

Vanuit het parket wordt aangedrongen op een verzekerd aanbod, door opnameplicht, aangezien dit beantwoordt aan een maatschappelijke realiteit dat er voor sommige MOF-jongeren onmiddellijk een antwoord geboden moet kunnen worden op strafbare feiten. Dit ofwel voor de veiligheid van de minderjarige zelf, of voor de veiligheid van de maatschappij. Het parket benadrukt dat dit verzekerd aanbod ook nodig blijft voor VOS-jongeren. Het werken met protocollen en handelingsplannen kan voor het parket een mogelijk antwoord bieden op de vraag naar hulpcontinuïteit na gesloten opvang. Ook vanuit de hoek van de jeugdrechters brengt men in dat niet aan de opnameplicht van de gemeenschapsinstellingen getornd kan worden.

Opnieuw komt de vraag naar hoe het aanbod binnen de gemeenschapsinstellingen gepositioneerd kan worden naar boven. Wat doen de mensen die in een gemeenschapsinstelling werken? Is dat hulpverlening of niet? Zijn hun acties te situeren binnen de jeugdhulpverlening of niet? Stakeholders vanuit de jeugdhulpverlening stellen dat private voorzieningen de setting van de gemeenschapsinstelling beschouwen als deel van de hulpverlening. Vanuit de afdelingen gemeenschapsinstellingen wordt beaamd dat hun aanbod ook hulpverlenend is. Delictgericht hulpverlenend werken en zorgen dat geslotenheid kan worden opgeheven. In dit verband wordt

verwezen naar de differentiatienota, waarin de basis gelegd wordt voor de verdere doelgerichte uitwerking van het aanbod binnen de gemeenschapsinstellingen.

Besluit:

- Men is van mening dat het recht op jeugdhulp enkel ingeschreven moet blijven in het decreet integrale jeugdhulp.
- Herformuleren van de bepaling uit het decreet IJH welke verwijst naar 'binnen de beschikbaarheid van het aanbod' (artikel 6).
- Het recht op jeugdhulp is niet zomaar transposeerbaar naar de context van de minderjarige delictplegers. Er is een 'verbinding' nodig.
- Er is vraag naar hulpcontinuïteit als algemeen uitgangspunt.
- Eerder dan met opnameplicht wordt hulpcontinuïteit binnen en na gesloten opvang bereikt door middel van het werken met protocollen en handelingsplannen en voldoende gepast aanbod.
- De mogelijkheid wordt voorgesteld om een derde vorderingsgrond te voorzien. Deze zou het parket toelaten de betrokken jeugdrechter rechtstreeks te vatten voor het nemen van een (gedwongen) hulpverleningsmaatregel wanneer er bij een delictpleger een VOS aanwezig is van bij aanvang, of wanneer die later duidelijk wordt.

1.3. Een naadloos traject en complementariteit

De vraag naar wat naadloosheid kan en moet betekenen binnen de context van het decreet jeugdrecht komt uitgebreid aan bod.

Hierbij wordt er door de afdeling gemeenschapsinstellingen gesteld dat naadloosheid vele vormen kan aannemen en dat het om een traject gaat waarbinnen stappen gezet worden door en met de minderjarige. Loopt het goed, dan gaat men verder in het traject. Gaat het minder goed, dan zijn stappen achteruit echter ook mogelijk. De afdeling intersectorale toegangspoort zegt dat naadloosheid moet bekeken worden vanuit de nood en de behoefte van de minderjarige. De jeugdhulpverlening verwijst naar de inzichten die op het vlak van naadloosheid opgedaan werden binnen het ontwikkelproces van de multifunctionele centra (MFC). Het realiseren van continuïteit impliceert flexibiliteit. Opdat dergelijke flexibiliteit gerealiseerd kan worden, lijkt het absoluut noodzakelijk dat men structureel voorziet om op casusniveau, individueel te bepalen wat de nood is van de betrokken jongere. Op elk ogenblik in het traject moet er expertise ingezet kunnen worden die de jeugdrechter ondersteunt in het nemen van een maatregel. Wie zal dit op welke manier opnemen? Men mag ook de mogelijkheid van vrijwillige jeugdhulpverlening niet uit het oog verliezen.

Vanuit de kinder- en jeugdpsychiatrie en de jeugdhulpverlening kan men achter het principe staan zoveel als mogelijk duidelijkheid te geven aan een minderjarige bij de start van een traject. Men wijst er echter ook op dat sommige zaken alsnog kunnen wijzigen bv. omwille van nieuwe informatie waarvan men in kennis gesteld wordt of door persoonskenmerken of ontwikkelingen bij de minderjarige. Flexibiliteit wordt ook hier benoemd als een wezenlijk bestanddeel van naadloosheid.

Jeugdrechters geven aan dat in de oriëntering heel duidelijk moet gemaakt worden of er al dan niet een VOS-problematiek is i.f.v. het kunnen beroep doen op de nieuwe vorderingsgrond. Deze laat het parket toe om voor een minderjarige die een delict pleegde rechtstreeks de jeugdrechter te vatten wanneer een VOS-problematiek aan de oppervlakte komt. Deze 'nieuwe vorderingsgrond' zorgt ervoor dat een vlotte opstart/overgang naar een aanbod binnen een VOS-kader maximaal gegarandeerd kan worden wanneer nodig.

Men stelt dat naast het achtereenvolgens vlot kunnen inzetten van diverse componenten, ook het gelijktijdig opzetten van MOF-gerelateerde initiatieven en VOS-gerelateerde initiatieven voldoende helder uitgewerkt moet worden. Wanneer is het zinvol om te werken met een 'dubbele dagvaarding'? Wat is de impact daarvan op de duidelijke reactie op het delict? Is het nodig expliciet te maken wat de basis van de beslissing is? Vanaf wanneer moet mogelijk gemaakt worden om te combineren? Zowel het Steunpunt Jeugdhulp als jeugdrechters stellen dat combinatiemogelijkheden logischerwijs pas vanaf de fase ten gronde mogelijk zouden mogen zijn.

Vanuit het parket waarschuwt men voor het creëren van een te complexe regelgeving die in de praktijk niet werkbaar blijkt. Binnen deze optiek vraagt men zich af hoe de 'twee aparte sporen' van enerzijds VOS en anderzijds MOF, uitgewerkt zullen worden in de praktijk. Betekent dat ook twee effectief aparte vorderingen, aparte procedures, aparte dossiers en aparte voorleidingen op verschillende dagen? Het parket pleit voor het besteden van voldoende aandacht aan de praktische organiseerbaarheid en haalbaarheid voor de betrokken partijen en zijn er voorstander van dat MOF en VOS op dezelfde zitting, door dezelfde jeugdrechter moeten kunnen behandeld worden. Alhoewel jeugdrechters en actoren uit de jeugdhulpverlening de door het parket genoemde praktische overwegingen kunnen begrijpen, pleiten zij met nadruk voor duidelijkheid. Deze wordt volgens hen maximaal geboden wanneer er gewerkt wordt met onderscheiden vorderingen waardoor een minderjarige duidelijker dan vandaag weet wat de sanctie is voor het gepleegde delict en wat hulp is voor een mogelijks aanwezige probleemsituatie. Aparte dossiers, aparte beslissingen, maar niet noodzakelijk aparte zittingen bij de jeugdrechtbank. Voor hen is vooral het bieden van duidelijkheid van belang. Deze vraag naar meer duidelijkheid voor de minderjarige kan volgens het parket ook bekomen worden door het voldoende uitleggen waarom een maatregel wordt opgelegd. Het is hiervoor volgens hen niet nodig om de uitvoering 'op te splitsen'.

Vertegenwoordigers uit de jeugdhulpverlening wijzen op het belang van het in stand houden van de convenanten die er bestaan tussen gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen om jongeren die uitstromen uit een gemeenschapsinstelling op te nemen. Een vlotte doorverwijzing moet mogelijk zijn. In de praktijk wringt het hier soms omdat een jongere die uitstroomt uit een gemeenschapsinstelling, daarom niet altijd eerst 'op de lijst staat' binnen de integrale jeugdhulp. Jeugdrechters voegen toe dat ook heropname in een gemeenschapsinstelling in de praktijk regelmatig een probleem is. Hoewel een prioritaire opname voorzien is, lijkt er dan toch geen plaats te zijn wanneer de nood het hoogst is.

Besluit:

- Er moet onderscheid gemaakt worden tussen MOF en VOS en MOF en vervolgtraject.
- Wanneer MOF en VOS van in begin aanwezig zijn, moeten twee vorderingen worden ingesteld.
- Het beter garanderen van nazorg en hulpcontinuïteit, ook na een verblijf in een gemeenschapsinstelling, wordt best zoveel als mogelijk meegenomen in de initiële beslissing. Op basis van de beschikbare gegevens zoveel als mogelijk duidelijkheid geven over het gehele traject.

Stroomschema – zie bijlage 1**Input en vragen naar aanleiding van stroomschema 1: Kan de hulpverlening aan een minderjarige in het kader van een VOS blijven doorlopen in het geval dat deze jongere een delict pleegt?**

Combinaties moeten mogelijk zijn.

Kan de hulpverlening steeds verderlopen als er een plaatsing in de gemeenschapsinstellingen gebeurt? Hangt van alle betrokkenen/betrokken partners en het soort maatregel af.

Als een minderjarige vrijwillig in een instelling verblijft en naar aanleiding van het plegen van een feit geplaatst wordt in een gemeenschapsinstelling, wordt die plaats dan vrijgehouden? Vertegenwoordigers vanuit de jeugdhulpverlening geven aan dat het niet vanzelfsprekend is om in de praktijk te garanderen dat jongeren na een opname in de gemeenschapsinstelling terug opgenomen worden in 'hetzelfde bed' als voorheen. Vanuit de afdeling gemeenschapsinstellingen vragen ze om te bekijken hoe terugkeer naar de voorziening van herkomst mogelijk is na reactie op het delict. Zij geven aan dat er nood is aan flexibele inzet van bepaalde delen van het traject. Zij wijzen op het belang van goede afstemming om naadloze aansluiting na verblijf in een gemeenschapsinstelling te verzekeren.

Wat als de hulpverlening eenzijdig stopgezet wordt door de voorziening, bv. naar aanleiding van de MOF? Jeugdrechters geven aan dat dit in principe niet mogelijk is en dat de jeugdrechter ook steeds akkoord moet gaan.

Volgens jeugdrechters betreft de enige breuk in het traject een plaatsing in een gemeenschapsinstelling. Alle andere zaken kunnen ze combineren volgens hen. Is hier een onderscheid tussen de voorlopige fase en de fase ten gronde?

HCA vraagt zich af wanneer een VOS-plaatsing lopende is en er zich een MOF-plaatsing opdringt, de MOF-plaatsing dan niet moet primeren omwille van het delict en betrokken minderjarige dus moet worden overgeplaatst? HCA wijst er ook nog eens op dat er niet mag voorbij gegaan worden aan het principe van de dubbele vorderingen.

Moet men zich uitspreken over een lopende VOS als er een vordering is op basis van het gepleegde feit? Jeugdrechters geven aan dat het op heden mogelijk is dat de jeugdrechter een plaatsing, die gerealiseerd werd binnen een vrijwillig kader, kan overnemen in de beslissing rond MOF.

Een kwalificatie van ‘verontrustende situatie’ door het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg of het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling kan losstaan van het delict dat gepleegd werd.

Een jongere die via buitengerechtelijke hulpverlening in een voorziening verblijft, pleegt een feit dat niet voldoet aan de toelatingscriteria voor een plaatsing in een gemeenschapsinstelling. Kan behoud in het leefmilieu (= instelling) onder voorwaarden opgelegd worden? Voor jeugdrechters is dit een mogelijkheid.

De indruk wordt gegeven dat wanneer er een VOS loopt en er een MOF gepleegd wordt, dat dan het uitgangspunt is dat de maatregelen binnen de VOS gewoon blijven doorlopen tenzij de jeugdrechter een plaatsing in een gemeenschapsinstelling oplegt. Dat verblijf heft eventueel het verblijf in de private voorziening (tijdelijk) op. Het is wel mogelijk dat de contextbegeleiding blijft verderlopen. Of blijft de contextbegeleiding altijd doorlopen? Jeugdrechters geven aan dat het blijven doorlopen van contextbegeleiding in sommige gevallen zin heeft en in andere helemaal niet. Het betreft een keuze die steeds per individuele casus moet bekeken en afgewogen worden.

Wat als de ‘lopende maatregel’ nog niet kon uitgevoerd worden en de jongere op de wachtlijst staat? Wie en hoe wordt het overzicht bewaard? Het gaat over eenzelfde consulent voor VOS en MOF maatregelen bij eenzelfde jongere?

Wat met de schotten tussen vrijwillige en opgelegde hulpverlening? Moet de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening het volledige onderzoek overdoen wanneer een overgang plaats vindt vanuit de vrijwillige hulpverlening? Moet/kan de consulent van de sociale dienst de vrijwilligheid mee opvolgen en wat dan met het verbod van infodeling tussen de buitengerechtelijke en gerechtelijke instanties? Jeugdrechters benadrukken in deze dat er over moet gewaakt worden dat zowel minderjarige en ouders, als de hulpverlening, door de bomen het bos nog zien en dat één iemand of instantie de lijnen uitzet. Het parket vindt het belangrijk dat er bij de overgang naar de vrijwillige hulpverlening informatiedoorstroming mogelijk is van de verontrustende elementen van het jeugdrechtbankdossier naar de hulpverlening. Zij zijn van mening dat een trajectbegeleider voor deze gevallen zeker een meerwaarde heeft. Vanuit het Steunpunt Jeugdhulp brengt men in dat de minderjarige zelf en zijn ouders informatie moeten vrijgeven, welke de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening zicht kan geven op het hulpverleningstraject dat (mogelijks) al loopt. Doen zij die niet, dan moet de sociale dienst volgens hen zelf een onderzoek voeren.

- In geval van een MOF-vordering, kan de vrijwillige hulpverlening volledig overeind blijven.
- Wanneer uit het maatschappelijk onderzoek blijkt dat er nood is aan het initiëren van een VOS-hulpaanbod, kan dergelijke nieuwe maatregel genomen worden op basis van de in te voeren nieuwe derde vorderingsgrond voor het parket.

Stroomschema – zie bijlage 2

Input naar aanleiding van stroomschema 2: Kan de nieuwe vorderingsgrond in beide fases ingezet worden? Gegeven dat het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg en de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening niet betrokken zijn, wat met opvolging?

Het parket brengt in dat het invoeren van een nieuwe vorderingsgrond voor het parket om een VOS te initiëren, een concreet antwoord biedt op de vraag naar een snelle en duidelijke reactie op een gepleegd feit in combinatie met een hulpaanbod.

De vraag wordt gesteld wat de impact van het invoeren van dergelijke vorderingsgrond zal zijn op de snelheid waarmee hulp geboden kan worden. Zal dit leiden tot een 'premie voor het delict'? Het is niet het voornemen om minderjarige delictplegers zonder meer te prioriteren voor wat de toegang tot hulp betreft.

Het parket en jeugdrechters suggereren om het inzetten van de nieuwe vorderingsgrond zowel mogelijk te maken in de voorlopige fase als in de fase ten gronde. Bovendien wenst het parket beroep te kunnen doen op deze nieuwe vorderingsgrond op twee mogelijke momenten: a) van bij aanvang, er werd een delict gepleegd en het is meteen duidelijk dat er ook hulp nodig is en b) wanneer er pas later signalen opduiken dat hulp nodig is, bv. op basis van het onderzoek door de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening. Het parket baseert zich voor het instellen van de derde vorderingsgrond op haar eigen inschatting en dit op grond van informatie verkregen van de politie, info verkregen van bv. een CLB, vertrouwde met het betrokken gezin omwille van antecedenten met andere gezinsleden, ... ?

Jeugdrechters zijn van mening dat nadat een zaak door het parket bij de jeugdrechter aanhangig wordt gemaakt, de jeugdrechter op basis van de informatie die door het parket en sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening worden aangebracht, ten gronde moet beslissen of er al dan niet sprake is van een VOS en of vrijwillige jeugdhulpverlening mogelijk is. Hierbij moet volgens hen een tegensprekelijk debat worden georganiseerd met de ouders en de minderjarige. Jeugdrechters achten het zomaar transponeren van de procedure inzake hoogdringende VOS niet mogelijk/wenselijk aangezien de jeugdrechter hierdoor in hun ogen elke appreciatiebevoegdheid zou verliezen. De sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening kan zich in voorkomend geval baseren op de informatie die reeds werd verzameld in het kader van het maatschappelijk onderzoek rond de MOF.

Voor wat de opvolging betreft wordt de vraag gesteld wie instaat voor opvolging wanneer hulpverlening binnen een vrijwillig kader mogelijk is. Is er een rol voor het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg? Dit vinden de stakeholders niet aangewezen. Men oppert dat de betrokken hulpverlening mogelijks de meest aangewezen persoon is om dergelijke terugkoppeling op zich te nemen. Eerder dan zondermeer de stap naar het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg te zetten. Anderzijds wordt aangegeven dat er vragen geplaatst kunnen worden rond het opvolgen van vrijwillige hulpverlening tout court.

Het parket benadrukt de noodzaak van het voorzien in trajectbegeleiding. Ook het voorzien in mogelijkheden van doorstroming van de aanwezige informatie is een belangrijke vraag.

- Wanneer er een nood blijkt aan het initiëren van een VOS-hulpaanbod voor een minderjarige die een delict heeft gepleegd, kan dergelijke nieuwe maatregel genomen worden op basis van de in te voeren derde vorderingsgrond voor het parket. Dit kan van bij aanvang of op een later tijdstip. De nieuwe vorderingsgrond wordt best mogelijk gemaakt zowel in de voorlopige fase als in de fase te gronde. Het is hierbij niet de bedoeling om minderjarige delictplegers zonder meer te prioriteren voor wat de toegang tot hulp betreft.
- Voor de opvolging wanneer kan worden overgestapt naar vrijwillige hulpverlening achten de stakeholders de betrokken jeugdhulpaanbieder het best geplaatst om dit op te nemen en aan de alarmbel te luiden indien het niet- of misloopt binnen de vrijwilligheid.

2.Randvoorwaarden

Er wordt aandacht gevraagd voor het expliciteren van de randvoorwaarden die samenhangen met bepaalde keuzes. Keuzes met betrekking tot (beschikbaarheid van) capaciteiten en het delen van informatie zijn in dit opzicht belangrijk.

2.1. Capaciteit

In werkgroep 3 met betrekking tot gesloten opvang en uithandengeving, werd de mogelijkheid van het exclusief voorzien van de setting van de gemeenschapsinstellingen voor minderjarige delictplegers actief verkend. De reële uitbouw van een wettelijk geregelde operationele gesloten opvang binnen het privaat aanbod die kan instaan voor gesloten opvang binnen een hulpverleningscontext werd daarbij geformuleerd als absoluut noodzakelijke en voorafgaande voorwaarde.

Gesloten aanbod binnen private sector

De vraag naar de implicaties voor het huidige time-out-aanbod binnen de gemeenschapsinstellingen wordt gesteld. Kan dergelijk aanbod gecontinueerd worden binnen een context waarin de werking van een gemeenschapsinstelling toegespitst wordt op minderjarige delictplegers?

Vanuit de afdeling gemeenschapsinstellingen wordt erop gewezen dat men in Werkgroep 3 het behoud van een time-out-aanbod binnen de setting van een gemeenschapsinstelling niet uitsloot. Daarnaast wordt benadrukt dat het aanbieden van de mogelijkheid van een time-out in een gemeenschapsinstelling, een belangrijk gegeven blijkt voor het realiseren van een naadloos traject met meerdere partners. Anderen stellen dat time-out binnen de private sector moet worden uitgewerkt en opgenomen.

Actoren binnen de jeugdhulpverlening brengen in dat men zich binnen de private sector reeds aan het organiseren is om time-out in zwaardere VOS-trajecten zelf te kunnen opnemen. Daarnaast zou ook heel wat expertise aanwezig zijn rond het aanbieden van een gesloten context. Men zou vooral nood hebben aan meer helderheid rond verwachtingen en rond het (wettelijk) kader waarbinnen dergelijke geslotenheid uitgebouwd kan worden. Men maakt hierrond een onderscheid tussen beveiliging als finaliteit en beveiliging als modaliteit.

Vanuit de kinder- en jeugdpsychiatrie geeft men aan dat het evenzeer noodzakelijk is dat er beroep kan gedaan worden op aanbod uit jeugdpsychiatrische hoek. Aangezien het hier om een andere bevoegde overheid gaat benadrukt men dat er moet worden nagedacht hoe dit kan georganiseerd worden en afstemming en samenwerking tot stand kan komen. Men stelt dat ook binnen de jeugdpsychiatrie gesloten aanbod 'in de praktijk' aanwezig is. Er zou echter nood zijn aan de juiste regelgeving om dit structureel te kunnen uitbouwen. Het For-K-aanbod waarop men hierbij doelt, zou sterk uiteenlopend zijn, onder meer op het vlak van de mate waarin de facto geslotenheid aangeboden wordt. Twee cruciale componenten moeten gegarandeerd worden: enerzijds infrastructurele mogelijkheden (architecturale geslotenheid) en anderzijds de mogelijkheid om extra toezicht te voorzien wanneer nodig. De gecreëerde geslotenheid is er niet in eerste instantie ter beveiliging van de maatschappij.

Het parket wijst erop dat, wanneer het operationaliseren van gesloten opvang binnen een privaat aanbod geruime tijd in beslag zou nemen, het van belang lijkt om een overgangsfase in te bouwen waarbij jongeren nog terecht kunnen binnen de gemeenschapsinstellingen naar aanleiding van een VOS-problematiek. Zij voegen hieraan toe dat voor hen de gesloten opvang van VOS-jongeren in een gemeenschapsinstelling niet a priori uitgesloten moet worden. Voor een aantal jongeren is de grens tussen MOF en VOS immers niet zo duidelijk is, waarbij opeenvolgende (gesloten) plaatsingen mogelijk zijn in een MOF en een VOS-kader. Bij jeugdrechters bestaat de vrees dat men de organisatie en uitbouw van het gesloten privaat aanbod niet zal afwachten alvorens de mogelijkheid van het verblijf van VOS-jongeren in een gemeenschapsinstelling af te schaffen. Zorgnet-Icuro vraagt aandacht voor het vermijden dat jongeren om de haverklap naar een andere voorziening moeten. Breuken moeten (zoveel als mogelijk) vermeden worden.

Vertegenwoordigers uit de jeugdhulpverlening wijzen er op dat naast het wettelijk verankeren van een gesloten aanbod binnen de private voorzieningen, er ook een regelgevend kader moet worden uitgewerkt voor de minderjarigen die in deze gesloten opvang binnen de private sector verblijven. Ook zij hebben recht op een rechtspositie die is aangepast aan de geslotenheid. En ook hier moet het de betrachting zijn om maatregelen af te bakenen in de tijd. Doelstellingen moeten worden afgesproken en als die gehaald zijn, wordt beoogd een jongere niet eindeloos in gesloten opvang of in de hulpverlening te houden. Vanuit het departement en Zorgnet-Icuro wordt deze vraag naar begrenzing van de duur onderschreven.

Besluit:

- Een gemeenschapsinstelling organiseert het gesloten aanbod voor MOF. Gesloten aanbod voor VOS moet worden georganiseerd door de private sector. Hiervoor moet een duidelijk wettelijk kader worden uitgewerkt.
- De mogelijkheid van uitvoering van een VOS time-out moet bekeken worden. Twee standpunten:
  - Niets belet dat er een time-out-aanbod voor VOS voorzien wordt in het private aanbod.
  - Er is de mogelijkheid dat we time-out in de gemeenschapsinstellingen anders gaan organiseren.

Aanbod voor jongeren -12 jaar

Het formuleren van een absolute ondergrens van 12 jaar waaronder een specifieke reactie in het kader van het gepleegd delict niet mogelijk is, leidt tot de vraag naar wat voorzien moet worden voor jongeren beneden de 12 jaar die ernstig grensoverschrijdend gedrag stellen.

Zowel actoren binnen de jeugdhulpverlening, als Zorgnet-Icuro benadrukken dat dit het ontwikkelen van een antwoord en aanbod binnen een VOS-kader impliceert. Op basis van de gegevens van de laatste jaren geeft men vanuit de afdeling intersectorale toegangspoort aan, jaarlijks met een vijftal jongeren geconfronteerd te worden die jonger zijn dan 12 jaar en waarbij er sprake is van zeer ernstige feiten. Men benadrukt voor deze jongeren absoluut nood te hebben aan vrijheidsberoving als modaliteit en een aanbod dat reageert op wat gebeurd is.

Kinder- en jeugdpsychiaters geven aan dat voorheen de infrastructuur maximaal voorzien was op samenleven. Ervaring leert echter dat dit groepsgebeuren beter stapsgewijs wordt geïntroduceerd en er voor sommige jongeren zelfs nooit komt. De bestaande infrastructuur moet worden aangepast aan deze realiteit. Er wordt gesuggereerd om hiervoor middelen aan te spreken die voorzien zijn bij de provincies. Vanuit het 'wrapping around'-principe kunnen de minderjarigen uit deze zeer bijzonder complexe groep gedurende zeven jaar gevolgd worden door een netwerk. Zorgnet-Icuro onderschrijft dit.

Besluit:

- Voor -12 jarigen die een delict plegen moet naar oplossingen gezocht worden in de hulpverlening. Wanneer de gepaste hulp (nog) niet bestaat moet nagedacht worden hoe deze kan gerealiseerd worden en moet er desgevallend een samenwerking tot stand worden gebracht tussen verschillende partners.
- Enkele stakeholders suggereren het inrichten van een hulpverlening die het mogelijk maakt om een minderjarige gedurende meerdere jaren op te volgen vanuit een netwerk: principe van 'wrapping around'.

2.2. Infodeling

Vlotte en naadloze verbindingen tussen diverse actoren impliceert het delen van bepaalde informatie. De vraag wordt gesteld in welke mate deze thematiek binnen de context van dit decreet meegenomen kan en moet worden.

Vanuit de afdeling intersectorale toegangspoort wijst men op het artikel rond gedeeld beroepsgeheim zoals dat in het decreet integrale jeugdhulpverlening opgenomen werd.² Dit biedt

---

² Artikel 74 van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp: 'De actoren, vermeld in artikel 72, wisselen onder elkaar persoonsgegevens uit met het oog op de uitvoering van de bevoegdheden en taken, geregeld bij of krachtens dit decreet. Met behoud van de toepassing van de verplichtingen en beperkingen die voortvloeien uit de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens of uit de regelgeving van de sectoren, is de gegevensuitwisseling onderworpen aan de volgende voorwaarden : 1° de gegevensuitwisseling heeft alleen betrekking op gegevens die noodzakelijk zijn voor de jeugdhulpverlening; 2° de gegevens worden alleen uitgewisseld in het belang van de personen tot wie de jeugdhulpverlening zich richt; 3° de actoren, vermeld in artikel 72, proberen, zo veel mogelijk, de instemming met de gegevensuitwisseling te verkrijgen van de persoon op wie de gegevens

mogelijks een kans om een verdere regeling uit te werken. Het gaat hierbij echter om infodeling tussen hulpverleners onderling en niet tussen hulpverlening en justitie. Welk kader is relevant en welke aspecten zijn specifiek met betrekking tot infodeling als het justitie enerzijds en hulpverlening anderzijds betreft?

Het Steunpunt Jeugdhulp benoemt het doorgeven van informatie die niet in het belang van de minderjarige is, als problematisch.

Het parket wijst erop dat, indien er werk gemaakt wordt van een 'nieuwe vorderingsgrond' via dewelke de overgang van MOF naar VOS gemaakt kan worden, de vraag moet gesteld worden hoe de nodige informatie met betrekking tot de VOS aangeleverd kan worden. Zolang de minderjarige onder de jeugdrechter staat stelt zich allicht geen probleem. Wat wanneer het niet meer mogelijk is via (één en dezelfde) consulent van de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening?

Zorgnet-Icuro en For-K wijzen op het belang om uitdrukkelijk te bepalen over welke informatie het gaat. Zij peilen hiermee naar welke informatie een jeugdrechter moet weten (need to know) en wijzen hierbij o.m. op het onderscheid tussen informatie die over de betrokkene gaat en andere gegevens alsook op het onderscheid tussen specifieke informatie over de inhoud van de hulpverlening versus info nodig opdat een naadloos traject gerealiseerd kan worden. Zorgnet-Icuro vraagt ook om het systeem zuiver te houden: een persoon die een advies verleent in een dossier kan geen vervolgbehandeling uitvoeren. Dit moet worden meegenomen als aandachtspunt bij de installatie van het voorportaal binnen de gemeenschapsinstellingen.

Meerdere stakeholders stellen dat het essentieel blijkt om informatiedeling in beide richtingen te bekijken: het delen van informatie vanuit justitie aan de hulpverlening alsook het delen van informatie vanuit de hulpverlening aan justitie. Vanuit de gemeenschapsinstellingen wordt in deze context opnieuw gesignaleerd dat doelgericht werken rond het delict impliceert dat gewerkt kan worden met de Proces-Verbalen.

Zowel de figuur van de vertrouwenspersoon als de jeugdadvocaat blijken belangrijk als het gaat over het verder verfijnen van wat mogelijk is rond het al dan niet delen van informatie. Het Steunpunt Jeugdhulp wijst erop dat een minderjarige die dwang wil vermijden, zelf informatie zal moeten geven. De afweging wat daarbij het meest in zijn belang is, daarvoor is bijstand nodig.

Vanuit de FOD Justitie wordt de link gelegd met 'casuscoördinatie': in welke mate is 'casuscoördinatie' hier zinvol?

2.3. Opnameplicht

De reactie op een delict moet ook in de praktijk uitvoerbaar blijken. Meerdere actoren wijzen in dit verband naar het belang van voldoende en gepast aanbod. Er wordt verwezen naar opnameplicht als belangrijke modaliteit in functie van het maximaal garanderen van uitvoerbare maatregelen. Zo zou het (langdurig) verblijven van complexe problematieken binnen een gemeenschapsinstelling onder meer het gevolg zijn van de afwezigheid van een opnameplicht en het hanteren van diverse exclusiecriteria binnen het privaat aanbod. Daarnaast stellen de gemeenschapsinstellingen nood te

---

betrekking hebben. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen over de vorm waarin en de wijze waarop de persoonsgegevens worden uitgewisseld.'

hebben aan een verfijning van hun opnameplicht zodat zij binnen hun werking kunnen specificeren qua doelgroep.

Algemene opnameplicht binnen de gemeenschapsinstellingen versus doelgerichte werking in units

Zowel het parket als jeugdrechters onderkennen het belang van het uitbouwen van specifieke deelwerkingen binnen de context van de gemeenschapsinstellingen. Men acht het echter niet wenselijk dit op decretaal niveau te voorzien. Men wijst erop dat het niet ten volle benutten van de beschikbare capaciteit niet wenselijk is, noch maatschappelijk aanvaardbaar, gezien de druk op de beschikbare capaciteit. Vanuit de jeugdrechters wordt opnieuw aangegeven dat het doelgericht werken rond het delict tijdens de voorlopige fase binnen de gemeenschapsinstellingen strijdig is met het vermoeden van onschuld. Het organiseren van een modulaire werking voor feiten die bewezen zijn, stelt voor hen geen probleem. De afdeling gemeenschapsinstellingen beaamt het spanningsveld tussen vermoeden van onschuld en programma of module en achten het daarom des te wenselijker dat er beslissingen ten gronde (vonnissen) worden uitgesproken. Men wil af van langdurende plaatsingen op grond van beschikkingen.

Vanuit de jeugdhulpverlening acht men opnameplicht op module-niveau niet zinvol. De opnameplicht van de gemeenschapsinstellingen is een algemene opnameplicht en dat moet ook zo blijven. Beter is binnen dit gegeven met de jeugdrechter te bespreken wat nodig of aangewezen is voor een bepaalde jongere. Zorgnet-Icuro voegt hieraan toe dat een modulaire werking binnen de gemeenschapsinstellingen niet de facto mag leiden tot exclusie.

Opnameplicht binnen privaat aanbod

Vanuit de afdeling intersectorale toegangspoort wordt erop gewezen dat de intersectorale toegangspoort op vandaag reeds beschikt over een toewijzingsmandaat wanneer er situaties zijn waarbij het private aanbod 'terugtreedt'. Men wijst erop dat het vooral van belang is in de verschillende regio's de mogelijkheid te voorzien dat overgegaan kan worden tot vrijheidsberoving buiten de context van de gemeenschapsinstellingen.

Vanuit de private jeugdhulpaanbieders wordt gepleit voor een maximale gerichtheid op overleg. Men geeft aan dat het louter en sec hanteren van een 'opnameplicht' niet zal werken. De ingeslagen weg, waarbij men probeert in te zetten op combineerbaarheid en samenwerking van diverse actoren via netwerken, lijkt daarentegen de te verkiezen weg. Gefaseerd en overlegd zoeken naar gepaste opvang en een kader. Zorgnet-Icuro kan zich vinden in het formuleren van een engagement rond 'opnameplicht' maar ziet daarbij vooral mogelijkheden voor het verder uitbouwen van de werkwijze van collectieve responsabilisering via een netwerk ('wrapping around').

Vanuit de afdeling gemeenschapsinstellingen bepleit men het maximaal responsabiliseren van regio's. Elke regio zou verplicht moeten worden om zich te organiseren en partners samen te brengen. Vanuit de afdeling intersectorale toegangspoort wijst men hierbij op het belang van de programmering: zijn alle belangrijke hulpverleningsvormen aanwezig in alle regio's? Het departement stipuleert in deze nogmaals het belang van het (kunnen) betrekken van en werken met de context. Dit wordt moeilijk, of onmogelijk soms, wanneer jongeren te ver weg van huis worden geplaatst. Dit brengt het risico op (onherstelbare) breuken met zich mee.

3. Aspecten van specifieke maatregelen

3.1. Apart maatregelenpakket voor MOF

Enkel de in het decreet expliciet benoemde maatregelen zullen via een MOF-vordering opgelegd kunnen worden. Zowel jeugdrechters, For-K als HCA-diensten brengen in dat het specifieke maatregelenpakket dat kan ingezet worden als reactie op een gepleegd delict en de combinatiemogelijkheden voorsnog onvoldoende helder en concreet gemaakt werden. De vraag wordt opnieuw gesteld welke delictspecifieke maatregelen uitdrukkelijk weerhouden moet worden.

Men geeft opnieuw aan maximale flexibiliteit te wensen. Men acht het vooral van belang om te voorzien in voldoende aandacht voor herstel en voldoende ‘andere’ mogelijkheden die effect hebben, waardoor gesloten opvang en vrijheidsberoving echt als laatste remedie gelden. Academics wijzen erop dat dit principe van ‘last resort’ mogelijks niet gegarandeerd kan worden wanneer de gemeenschapsinstellingen exclusief voor MOF-jongeren toegankelijk worden. Het organiseren van gesloten opvang voor VOS binnen het private aanbod zou in de feiten neerkomen op een uitbreiding van het aantal plaatsen binnen de gemeenschapsinstellingen voor minderjarige delictplegers. Wanneer dit gecombineerd wordt met niet voldoende alternatieven komt het ‘last resort’- principe in het gedrang.

Daarnaast zijn jeugdrechters en For-K bezorgd over de mate waarin jongeren die geen delict pleegden al dan niet toegang zouden kunnen krijgen tot zinvol geacht aanbod. Immers wanneer je ‘labelt’, zal dit label bepalend zijn voor wat in aanmerking komt. Men verwijst hierbij naar aanbod zoals clean-up (drugproblematiek) en For-K (residentieel behandelaanbod binnen jeugdpsychiatrie).

Besluit:

- Men herhaalt de vraag naar maximale flexibiliteit.
- Het is aan de jeugdrechter om het ‘pakket op maat’ samen te beslissen; wie vordert kan voorstellen doen voor een pakket op maat, maar niet beslissen.

3.2. Probatie

Alle actoren ondersteunen het voornemen om een vorm van werken met voorwaarden (probatiekader) uitdrukkelijk te benoemen en uit te werken in het nieuw decreet.

Men wijst erop dat er op heden al gewerkt wordt met voorwaarden. Deze ervaringen moeten meegenomen worden in het uitwerken van het kader. Het moet duidelijk zijn voor alle betrokkenen wat het niet-naleven van de opgelegde voorwaarden tot gevolg heeft. Het parket stelt uitdrukkelijk dat werken met voorwaarden, maar dan met andere terminologie en kader, ook mogelijk moet zijn binnen de voorlopige fase.

Meerdere actoren stellen zich vragen bij de mate waarin de nieuwe ‘autonome probatiestraaf’ een wenselijk en zinvolle mogelijkheid zou kunnen zijn voor minderjarige delictplegers.³

---

³ Probatie - het naleven van voorwaarden onder toezicht van een justitie-assistent - moest tot op heden steeds gekoppeld worden aan opschorting (feiten bewezen doch uitspraak veroordeling wordt gedurende bepaalde

Het parket wijst erop dat het van belang zal zijn om de link naar de finaliteit van bescherming uitdrukkelijk te maken. Dergelijk expliciteren van finaliteit kan worden meegenomen in de Memorie van Toelichting.

Diverse stakeholders benadrukken het belang om opvolging, ondersteuning en rapportage uitdrukkelijk te omschrijven en te benoemen. Eerder dan één specifieke dienst hiervoor aan te stellen, pleit Zorgnet-Icuro, net als het parket, om afhankelijk van de specifieke situatie, te bepalen wie zal instaan voor opvolging en rapportage. Zo zouden bepaalde zaken beter opgevolgd worden door politie en andere door de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulpverlening. Men geeft het opvolgen van huisarrest als voorbeeld voor wat men beschouwt als een puur politionele opdracht. Ook de HCA-diensten zouden mogelijks een opdracht kunnen opnemen binnen deze context, al wordt de vraag gesteld in welke mate opvolging en controle niet beter toevertrouwd wordt aan de overheid. Het Steunpunt Jeugdhulp geeft aan dat volwassenen onder probatie, zelf (via hun advocaat) moeten instaan voor het leveren van bewijzen dat ze de hun opgelegde voorwaarden respecteren. De suggestie wordt gedaan om de jeugdrechter in het vonnis te laten opnemen wie moet instaan voor wat. Er moeten duidelijke rapportagebepalingen worden opgenomen in de regelgeving.

Diverse stakeholders vragen aandacht voor direct uitvoerbare en helder geformuleerde gevolgen bij niet-naleving van de opgelegde voorwaarden. De afdeling gemeenschapsinstellingen wijst erop dat, indien men onmiddellijke plaatsing in een gemeenschapsinstelling wil koppelen aan het niet-respecteren van voorwaarden, dit het vrijhouden van een aantal plaatsen impliceert. In elk geval is het van belang dat de gevolgen van het zich niet houden aan de gestelde voorwaarden, duidelijk is voor alle betrokkenen.

Besluit:

- Men is vragende partij voor het invoeren van een vorm van probatie voor minderjarige delictplegers.
- Het voorstel van een ‘sui generis autonome probatie’ wordt gedaan waarbij probatie als aparte maatregel wordt opgenomen binnen het MOF-maatregelenpakket. De opgelegde voorwaarden alsook de gevolgen van niet-uitvoering moeten duidelijk zijn bij de uitspraak.
- Het bepalen van wie instaat voor uitvoering en opvolging is van belang.
- Het moet zowel in de voorlopige fase als in de fase ten gronde mogelijk zijn.

3.3. Gesloten opvang en jeugdhulp

De vraag wordt gesteld welk aanbod aan jeugdhulp minimaal gegarandeerd moet worden ten aanzien van jongeren die gesloten opvang binnen een gemeenschapsinstelling opgelegd krijgen en wie kan en moet instaan voor dit aanbod.

---

termijn opgeschort) of uitstel (uitvoering van opgelegde straf wordt uitgesteld) van tenuitvoerlegging van een straf. Vanaf 01.05.2016 is de probatie een autonome straf die tot het straffenarsenaal van de strafrechter zal behoren. Toezicht op de autonome probatiestraf wordt gehouden door de probatiecommissie, die nu reeds toezicht houdt op de goede uitvoering van probatieopschorting en probatie-uitstel. Dezelfde probatiecommissie zal de mogelijkheid krijgen om bij slechte uitvoering van de probatie de zaak opnieuw voor de Rechtbank te brengen zodat onder meer de vervangende straffen (gevangenisstraf/werkstraf) zouden kunnen in werking gesteld worden.

De afdeling gemeenschapsinstellingen geeft aan dat de setting van de gemeenschapsinstellingen helemaal niet te herleiden valt tot het aspect van gesloten opvang. Alle personeel is pedagogisch geschoold en werkt vanuit een hulpverlenende focus. Binnen de hulpverlening kan een onderscheid gemaakt worden tussen delict gerelateerd en niet delict-gerelateerd. De gemeenschapsinstellingen focussen hun werking op delict-gerelateerde hulpverlening. Een gemeenschapsinstelling kan en/of wil evenwel niet alle hulpverlening zelf aanbieden. Voor specifieke aspecten werkt men samen met partners uit verschillende sectoren.

Kinder- en jeugdpsychiaters wijzen op een groot verschil tussen wat de afdeling gemeenschapsinstellingen aangeeft en wat de beleving van jongeren is met betrekking tot de werking van de gemeenschapsinstellingen. Zij zijn hierbij benieuwd naar hoe dit te verklaren valt. Is er mogelijk nog een gemis binnen de werking van de gemeenschapsinstellingen?

Jeugdrechters geven aan het doelgericht werken rond drugproblematiek te missen in het aanbod van de gemeenschapsinstellingen.

Stakeholders uit de jeugdhulpverlening stellen dat de overschakeling van bescherming naar een gelaagdheid met plaats voor herstelgerichte afhandeling (gesloten opvang -afgelijnd en voelbaar-, beschermende en hulpverlenende finaliteit) ook binnen de setting van de gemeenschapsinstellingen zichtbaar moet zijn.

Diverse actoren wijzen op het belang van voldoende aandacht voor het schoolse traject tijdens het verblijf in een gesloten setting.

Besluit:

- Er is een gelaagdheid in de opdrachten voor de gemeenschapsinstellingen:
  - geslotenheid;
  - reactie op het delict (herstelgericht);
  - hulpverlening.Een deel van die hulpverlening wordt aangeboden door private partners.
- Meer outreachend werken mogelijk maken en waar nodig de samenleving betrekken om specifieke hulpverlening aan te kunnen bieden.

3.4. Gedwongen opname – internering

De vraag wordt gesteld naar de mate waarin een systeem van ‘internering’ ingevoerd moet worden bij minderjarigen. In welke mate moet het begrip (on-)toerekeningsvatbaarheid ingebracht worden voor minderjarige delictplegers waarbij er sprake is van een psychiatrische problematiek en/of verstandelijke beperking?

Jeugdrechters, daarbij ondersteund door academici, stellen dat beoogd moet worden dat de huidige praktijk, waarbij via uithandengeving internering geïnitieerd wordt voor minderjarige delictplegers met ernstige en meervoudige stoornissen, gestopt wordt. Zowel het hanteren van het systeem van uithandengeving op zich, als het interneren van minderjarigen bij volwassenen is strijdig met het kinderrechtenverdrag.

Heel wat stakeholders benadrukken dat de nood aan dergelijke gerichte, specifieke benadering een heel beperkte groep jongeren betreft. Men wijst erop dat, wanneer men zich zou laten inspireren door het systeem van internering, het belangrijk is een antwoord te bieden op de eindeloosheid binnen dergelijk systeem. Een beperking in de tijd en het inbouwen van regelmatige evaluatie worden benoemd als noodzakelijke en wettelijk te bepalen voorwaarden. Daarnaast bepleit men het meenemen van recente inzichten binnen het systeem voor volwassenen. Men verwijst naar de overstap van een 'dichotomie' - wel of niet toerekeningsvatbaar -, naar een continuüm waarbij sprake is van een bepaalde mate van toerekeningsvatbaarheid.

Anderen vragen zich af of het wel noodzakelijk is om het systeem en de terminologie van toerekeningsvatbaarheid en internering te hanteren naar minderjarigen toe. Kan de term 'toerekeningsvatbaarheid' wel gebruikt worden wanneer het gaat over jongeren in ontwikkeling? Is het niet beter om zich te baseren op de wet ter bescherming van de persoon van de geesteszieke?⁴ Is het niet vooral belangrijk de nog niet in werking getreden artikelen uit de Jeugdwet in werking te laten treden? Kan hetzelfde niet bekomen worden door de combinatie van een MOF-maatregel en psychiatrische hulpverlening?

Vanuit de jeugdhulpverlening stelt men dat het belangrijk is om naast procedure en systeem ook aandacht te hebben voor welke zorg nodig is voor deze doelgroep. Wat is gepaste chronische zorg voor minderjarigen?

Meerdere stakeholders vragen om de overgang naar de meerderjarigheid niet uit het oog te verliezen indien men een regeling uitwerkt. Dit zowel op het vlak van uitvoering als opvolging. Men geeft ook aan 'een internering' voor een minderjarige best niet te snel uit te spreken. Waar dit bij volwassenen wordt uitgesproken om te kunnen komen tot hulpverlening, beschikt een jeugdrechter sowieso reeds over de mogelijkheid om hulpverlening op te leggen.

Besluit:

- Voor een zeer beperkte groep van jongeren komt internering in beeld. Voorwaarden:
  - het systeem is beperkt in de tijd;
  - regelmatige evaluatie;
  - geen zwart – wit model.
- Er moet aandacht zijn voor de overgang naar meerderjarigheid: systeem van chronische zorg of een ander burgerrechtelijk statuut?
- Welke inhoud de zorg binnen een systeem van internering moet krijgen, opnemen in werkgroep 6.

3.5. Niet in werking

De stakeholders zijn het er unaniem over eens dat de in de Jeugdwet voorziene bepalingen met betrekking tot psychiatrische problematiek, verslavingszorg en plaatsing in een ziekenhuisdienst, best in werking treden daar zij de jeugdrechter alternatieven bieden om niet te moeten overgaan tot bv. internering.

---

⁴ Wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke.

Besluit:

- Er is consensus over de nood van het in werking laten treden en effectueren van de voorziene bepalingen met betrekking tot het opleggen van een ambulante behandeling, de verwezenlijking van een positieve prestatie, een plaatsing in een ziekenhuisdienst, een residentiële plaatsing in een dienst die deskundig is op het gebied van verslaving en residentiële plaatsingen in een jeugdpsychiatrische dienst.

3.6. Contextbegeleiding

Het voorzien van voldoende ruimte voor het maximaal betrekken van de jongere en zijn context is een belangrijke uitdaging waarover eensgezindheid bestaat. Men acht het belangrijk om voldoende aandacht te besteden aan het gezinssysteem in zijn totaliteit.

Bij het concretiseren van de maatregelen die in het kader van het gepleegd delict ingezet kunnen worden, wordt bevraagd of er nood is aan een delictspecifieke contextbegeleiding, die onderscheiden kan worden van contextbegeleiding in het kader van de VOS. Zowel het parket als de afdeling gemeenschapsinstellingen beamen uitdrukkelijk de meerwaarde om dergelijk delictspecifiek contextgericht aanbod mee te nemen binnen het MOF-verhaal. Sterker nog, vanuit de gemeenschapsinstellingen voegt men hieraan toe dat de MOF-contextbegeleiding één geheel vormt samen met de plaatsing in een gemeenschapsinstelling. Bij plaatsing in een gemeenschapsinstelling gaat het eerder over een 'uitstroom-verhaal', maar het kan evengoed een 'instroom beperkend-verhaal' betreffen zegt het parket. Er wordt door beide stakeholders verwezen naar goede resultaten van het werken met 'Multi Systeem Therapie' (MST) binnen een proefproject in Mechelen.⁵ Het werken met contexten wordt gezien als een belangrijk bestanddeel van een onderbouwde en effectieve reactie op ernstig grensoverschrijdend gedrag.

Anderen, o.m. actoren uit de jeugdhulpverlening, kunnen zich moeilijk vinden in het voorzien van contextbegeleiding 'als sanctie'. De vraag wordt gesteld of het niet beter is om te overwegen de mogelijkheid van gedwongen hulpverlening in te bouwen naar ouders toe. Het Steunpunt Jeugdhulp geeft aan dat Vlaanderen op heden over de nodige bevoegdheden hiertoe zou beschikken, dit in tegenstelling tot in 2006. Voorwaarde is dat er een link is met het gepleegde feit.

Vanuit het departement wordt het idee geopperd om, wanneer de jongere een delict heeft gepleegd, de context zelf voorstellen te laten doen. Dit kan door middel van het samen opmaken van bv. een veiligheidsplan. Betrachting is om er voor te zorgen dat de context zelf in actie schiet. Dit betekent o.m. stilstaan bij de vraag hoe ouders betrokken kunnen worden bij de uitvoering van dat plan. Het werken met een veiligheidsplan, zoals dit gehanteerd wordt binnen 'Signs of Safety', zou inspirerend kunnen zijn. Het is van belang dat de opvoedkundige vaardigheden van ouders niet geïsoleerd worden maar dat integendeel het groter geheel wordt meegenomen.

---

⁵ Multi Systeem Therapie, afgekort MST, is een intensieve behandeling voor jongeren die zich erg moeilijk gedragen. Er wordt op zoek gegaan naar de oorzaak van dat gedrag. Deze ligt niet enkel bij de jongere: meestal moeten er ook dingen veranderen in de omgeving van de jongere. MST wil ervoor zorgen dat de jongere thuis kan blijven wonen. MST is een methode die uit de Verenigde Staten van Amerika komt. Onderzoekers hebben bewezen dat de methode werkt.

Vanuit de afdeling voorzieningenbeleid wordt gewezen op het feit dat er verschillende soorten contextbegeleiding bestaan en hiervoor worden drie belangrijke aangrijpingspunten aangehaald en onderscheiden: a) het werken met MST als expliciet delictgerichte contextgerichte interventie, b) contextbegeleiding binnen hulp of een VOS-traject en c) het uitgangspunt dat goede residentiële begeleiding steeds gepaard gaat met begeleiding van de context. Gaat het hierbij om iets apart dan wel om een modaliteit van het verblijf? Al dan niet door één of meerdere partners uitgevoerd?

Vanuit de jeugdrechters wordt aangegeven dat contextbegeleiding mogelijk moet zijn zowel in de voorlopige fase, de fase ten gronde, als in combinatie met andere reacties (o.m. bij plaatsing in een gemeenschapsinstelling).

Besluit:

- Er bestaan 2 uiteenlopende meningen:
  - Enerzijds is er uitdrukkelijk vraag naar specifieke contextbegeleiding als delictspecifieke reactie.
  - Anderzijds zijn er stakeholders die stellen dat contextbegeleiding thuishoort in de hulpverlening waarvoor indien nodig een aparte vordering moet geïnitieerd worden.

Standpunten jongeren en ouders

Standpunten jongeren

1. Combinatie van hulp en straf

Jongeren vinden het belangrijk dat er, als reactie op gepleegde feiten, naast een straf ook altijd hulp geboden wordt aan de jongere. Iemand enkel en alleen maar straffen, helpt de persoon immers niet vooruit. Jongeren die feiten plegen, doen dat vaak om aandacht te vragen voor hun situatie. Ze vragen om hen te helpen in die situatie. Jongeren maken hierbij een uitzondering voor jongeren die iets doen, enkel en alleen maar om stoer te doen. Deze verdienen wel een straf op zich, zonder hulp erbij.

Jongeren pleiten voor een straf die samenhangt met de gepleegde feiten. Iemand die brand gesticht heeft, kan bijvoorbeeld een werkstraf uitvoeren in een brandwondencentrum. Zo kan iemand tot het inzicht komen dat zijn/haar gedrag gevolgen heeft voor anderen en hieruit iets leren. Het beseffen wat je gedaan hebt, zien de jongeren ook als een vorm van hulp.

- *“Of een bezoek aan de gevangenis, zodat je kan zien waar je terecht komt als je dingen doet”.*

Jongeren geven aan dat niet iedereen een schuldbesef heeft. Sommige jongeren zeggen ‘je m’ en fou’ tegen alles, ook als ze naar Mol moeten gaan. Zij voelen precies niets en zijn niet vatbaar voor straf.

2. Onderzoek

Jongeren vinden een onderzoek naar de achtergrond, de sociale context van iemand die een feit pleegt, noodzakelijk.

- *“Er moet altijd nagegaan worden: vanwaar komt het en waarom doen ze het”.*

Praat tijdens dit onderzoek met de jongere en de ouders om te achterhalen wat er schuilt achter dit gedrag. Loopt er misschien iets fout in de thuissituatie? In welke omgeving groeit de jongere op? Kinderen en jongeren kopiëren gedragingen die ze thuis doen en kunnen er weinig tot niets aan doen als ze dat gedrag later ook gaan stellen. Zij hebben daarom hulp nodig, geen straf.

Enkele jongeren pleiten expliciet voor de betrokkenheid van hun ouders. Zij hebben immers het recht te weten wat hun kinderen doen. Door met hen open het gesprek aan te gaan, kunnen politie en hulpverlening de situatie beter inschatten.

3. Inspraak

Jongeren zouden graag ideeën geven aan de jeugdrechter over hoe ze hun ‘straf’ (maatregel) zelf zouden willen invullen. Ze zijn ervan overtuigd dat meer jongeren dan een zinvolle maatregel opgelegd krijgen. Jongeren hebben nu vaak het gevoel dat er weinig keuzes zijn voor de jeugdrechter en de maatregelen bijna altijd dezelfde zijn.

- *“Nu is het altijd psychiatrie of gesloten instelling. Misschien is een werkstraf dan ook mogelijk”.*

Over contact met het slachtoffer als onderdeel van de maatregel, verschillen de meningen. Sommige jongeren zouden nooit hun slachtoffer onder ogen willen/durven komen. Dit wel moeten doen, zou voor hen aanvoelen als een zware straf. Anderen zouden zich schuldig voelen tegenover hun slachtoffer, maar vinden niet dat dit een straf kan vervangen.

4. Time out

Ook over time-out als mogelijke maatregel verschillen de meningen.

Er komt één good practice aan bod, over een gesloten psychiatrische instelling. De manier van werken, sloeg aan bij één aanwezige jongere.

- *“Wat het goed maakt, is dat ze echt met je bezig zijn. Als je buiten komt, ben je een ander persoon”.*
- *Het is een straf want je mag een jaar lang niets meer doen. Je bent afgesloten van de wereld. In het begin voelde het echt aan als een straf maar na 2 maanden had ik wel het gevoel dat het hulp was”.*

Het gaat hier over een zeer verregaande vorm van time-out, waarbij alle contact verbroken wordt: geen gsm, geen contact meer met vrienden die in contact kwamen met het gerecht. Enkel de ouders die wel op bezoek mogen komen. Voor deze jongere heeft deze vorm goed gewerkt, er zijn echter ook anderen die zeggen dat ze het nooit hebben gevoeld als hulp.

- *“Ik heb daar gewoon geleerd om te liegen”.*

5. MOF en VOS bij mekaar?

Op de vraag of jongeren die feiten gepleegd hebben samen kunnen zitten met jongeren die geplaatst zijn omwille van een verontrustende opvoedingssituatie, is er geen eenduidig antwoord.

- **JA**, je kan ze samen zetten. Jongeren leren dan van mekaars situatie en kunnen zich aan mekaar optrekken. Sommige jongeren plegen een feit in een opwelling maar zijn voor de rest ‘doodnormaal’.

- Hen samen zetten met jongeren die vaak feiten plegen, kan hen negatief beïnvloeden. Jongeren vinden het hierbij heel belangrijk dat het niet door de begeleiding gezegd wordt dat een jongere bepaalde feiten gepleegd heeft.
- Allemaal jongeren samen zetten die feiten gepleegd hebben, is geen goed idee volgens de jongeren. Zij zouden mekaar immers kunnen activeren en motiveren om nog meer feiten te gaan plegen.
- **NEE**, je houdt ze best gescheiden. Negatief beïnvloed worden kan overal. Sommigen zijn nogal beïnvloedbaar op een bepaalde leeftijd en “één stoere” kan de rest dan mee trekken in negatief gedrag.

6. Infodeling

Gesteld dat een jongere van de ene leefgroep/voorziening naar de andere gaat, mag er dan info (het dossier) doorgegeven worden?

De meeste jongeren hebben hier geen probleem mee. Ze vinden het goed dat de nieuwe leefgroep hun context kent en het verhindert dat ze hun verhaal voor de zoveelste keer opnieuw moeten doen, zolang begeleiders maar op een respectvolle manier omgaan met deze informatie en die voor zich houden. Jongeren geven wel aan dat ze zelf willen beslissen of het dossier wordt doorgegeven of niet. Ze moeten hierin bevraagd worden of ze akkoord zijn.

Noot: wanneer jongeren, na afloop van hun hulpverleningstraject, hun dossier gaan opvragen, moet er hiervoor voldoende ondersteuning zijn, zeker wanneer er zware feiten in het dossier staan. Hier zou er meer aandacht voor nazorg moeten zijn.

7. Jongeren met een beperking/psychische problematiek

Jongeren met een beperking moeten geen straf krijgen, zij hebben hulp en zorg nodig.

Jongeren zijn hier wel op hun hoede voor het risico dat ermee gesjoemeld wordt, dat mensen beperkingen gaan ‘faken’ om zo minder straf te krijgen.

Ze vragen om goede hulp voor jongeren met een psychische problematiek, maar het wil daarom niet zeggen dat het gepleegde feit straffeloos voorbij kan gaan. Hier moet de maatschappij wel duidelijk kunnen maken dat iets niet kan. Dit zien jongeren ook als een vorm van hulp aan die persoon want het kan ertoe leiden dat hij/zij weet hoe zich te gedragen binnen de maatschappij.

Standpunten ouders

1. Situering en kader

De regering wil naar een meer duidelijke reactie wanneer jongeren delicten plegen. Het 'door elkaar lopen' van hulp en straf van vandaag (jongeren kunnen niet gestraft worden, de gemeenschapsinstelling is hulpverlening,...) is onvoldoende duidelijk.

Het is dan ook de bedoeling om een 'apart decreet' te maken waarin wat we willen doen als reactie op het misdrijf (straf, sanctie) te bepalen. Een apart decreet. Maar ook bepaalde maatregelen die specifiek bedoeld zijn om te helpen en bepaalde reacties die bedoeld zijn om te 'straffen' / sanctioneren.

De regering wil niet alleen een duidelijker reactie, ze wil ook dat jongeren die gestraft worden evenzeer geholpen worden. De combinatie van hulp en straf wanneer dat nodig is.

In deze werkgroep wordt nagedacht over wat we moeten voorzien in het decreet om er zo goed als mogelijk voor te zorgen dat beide goed gecombineerd kunnen worden.

2. Centrale begrippen

Diagnostiek en indicatiestelling

Stelling: In de jeugdhulpverlening wordt er een onderzoek gevoerd naar de jongere en zijn context om na te gaan wat juist het probleem is en welke hulp er nodig is. Is er ook zo'n onderzoek nodig als een jongere een misdrijf pleegt? Is dat altijd nodig of slechts in bepaalde situaties? Wat moet er dan onderzocht worden?

Stelling: Ouders moeten al van bij het begin betrokken worden. Dat betekent ook al voor het 'onderzoek':

- Diegenen die het onderzoek doen moeten minstens live een gesprek voorzien met de opvoedingsverantwoordelijken
- Hoe de opvoedingsverantwoordelijken oorzaak en oplossing zien, moet opgenomen worden in het onderzoek
- Ouders hebben recht om informatie te krijgen over wat er geschreven werd. Hebben ze recht om alles in te kijken? Wanneer wel? Wanneer niet?
- Ouders moeten zelf ook live kunnen voorstellen formuleren aan de jeugdrechter voordat deze een beslissing neemt.

Stelling: Als het advies gegeven wordt van een gemeenschapsinstelling, moet ook al een advies bestaan over welke hulp er nodig is / waaraan na de gemeenschapsinstelling gedacht wordt.

BESLUIT

- Niet alleen op zoek gaan en benoemen van problemen, ook oog hebben voor de krachten en oplossingen die aanwezig zijn bij minderjarige en context.
- Het perspectief van ouders moet ook voldoende aan bod komen.
- Er moet altijd minstens een LIVE-gesprek plaatsvinden met aandacht voor het psychologisch aspect of in aanwezigheid van een psycholoog. Dit gesprek moet altijd gebeuren, dus niet alleen bij ernstige feiten.
- Het is wel niet vereist dat in alle gevallen een (grondig) onderzoek moet gebeuren.
- Gesprekken moeten gevoerd worden door personen met de nodige competenties en opleiding m.b.t. jongeren. Dit is vooral van belang o.w.v. de manier waarop het gesprek gevoerd wordt.
- Er moet een totaalbeeld kunnen gegeven worden: op meta-niveau kijken.
- Betrokken partijen moeten meer praten met elkaar: ouders, sociale dienst, politie, ...

Een naadloos traject

Stelling: Het is belangrijk dat, wanneer er gedacht wordt aan verschillende zaken, dit zoveel als mogelijk aan het begin zo concreet mogelijk gemaakt wordt: waaraan wordt gedacht, wie moet dat uitvoeren, hoe lang gaat dat duren, waarvoor is het bedoeld...

Stelling: Er is nood aan het beter garanderen van een naadloze overgang van minder- naar meerderjarigheid. De ondersteuning mag niet zomaar stoppen aan 18 jaar. Er moet bijzondere aandacht gaan naar deze overgang zodat het geen absoluut breekpunt vormt . Wat moet voorzien worden?

BESLUIT

- Ouders vragen uitdrukkelijk het vermijden van een breuk voor de minderjarige bij het bereiken van de leeftijd van 18 jaar.
- Ouders willen ook niet dat de ondersteuning naar hen toe stopt als hun kind meerderjarig wordt.
- Herziening van trajecten moet mogelijk zijn o.g.v. de evolutie van de minderjarige, maar rekening houdend met context, slachtoffer,... Herziening moet in samenspraak met iedereen gebeuren.

Complementariteit

Vraag: Als we hulp en sanctie meer 'apart' gaan organiseren, hoe gaan we er dan voor zorgen dat, wanneer de jongere ook hulp nodig heeft, dit goed afgestemd wordt?

Sommigen verwijzen hiervoor naar de rechter en naar de sociale dienst. Wat verwachten we hiervan? Zijn er andere personen / manieren om ervoor te zorgen dat hulp en sanctie goed afgestemd zijn?

BESLUIT

- Hulp moet zo compleet mogelijk zijn.
- Een plaatsing mag deelname aan en/of functioneren in de maatschappij niet in de weg staan.
- Binnen het aanbod van een plaatsing moet een gerichte inbreng zijn met het oog op re-integratie. Men moet de jongeren vaardigheden aanleren.
- Ouders vragen om de tijd die een jongere doorbrengt o.w.v. een plaatsing, heel goed te gebruiken.
- Men moet zorgen voor gewaarborgde ontplooiingskansen voor de minderjarige.

3.Randvoorwaarden

Het voorzien van een decreet alleen, zal er niet toe leiden dat we naar een duidelijker reactie gaan op een gepleegd delict. Wat is er nog allemaal nodig om dit te doen?

Capaciteit

Stelling: Het voorzien van gemeenschapsinstellingen die enkel dienen voor jongeren die misdrijven gepleegd hebben, kan alleen maar wanneer we er ook voor zorgen dat er andere gesloten opvang voorzien wordt voor jongeren die geen misdrijven gepleegd wordt.

Stelling: Reageren op een misdrijf van een jongere door middel van een sanctie kan pas vanaf 12 jaar. Voor jongeren minder dan 12 jaar die probleemgedrag stellen, is er nood aan voldoende gericht aanbod binnen de VOS.

BESLUIT

- Het moet breder gaan dan alleen over capaciteit op zich. Het moet ook gaan over het inzetten van die capaciteit. Het zou een plicht moeten zijn van de overheid om altijd de meest kwetsbare situaties/gezinnen/jongeren te helpen. Er moet gegarandeerd worden dat er opvang of een oplossing is. Dit zou een recht moeten zijn voor de meest kwetsbare.
- Vraaggericht werken en niet aanbodgericht.
- Er met samen gezocht worden naar oplossingen. Er is nood aan meer afstemming tussen alle actoren en diensten en het centrale punt hierbij is de minderjarige.

Infodeling

Stelling: Een goed traject betekent dat betrokken actoren informatie moeten kunnen delen met elkaar. Ook actoren die zich richten op de hulp en op de sanctie.

Vraag: Akkoord? Waarom wel/ waarom niet? Wat kan gedeeld worden, wat niet?

BESLUIT

- Infodeling mag/moet in het belang van de zorg naar de minderjarige toe.
- Er moet aandacht zijn voor het standpunt en het tempo van de minderjarige en zijn/haar context. Voorzie de nodige flexibiliteit. Binnen dit gegeven kan en moet infodeling mogelijk zijn.
- Er moet aandacht zijn voor verbinding: contact tussen alle actoren.
- De kwaliteit van de infodeling is belangrijk. Hierbij belangrijk om de focus te leggen op de persoon eerder dan op in te vullen documenten en te volgen procedures/processen.
- Zorg voor gelijkwaardigheid tussen de actoren binnen de infodeling. Erkenning van ouders 'als ouder' en gelijkwaardige partner.
- Bewaar steeds de discretie (nice to know vs. need to know).
- Investeer in opleiding, het ontwikkelen van empathie en de houding die men aanneemt naar anderen.

4.Aspecten van specifieke maatregelen

Probatie

Vraag: Als we gaan werken met probatie bij minderjarigen, waarop moeten we dan opletten?

BESLUIT

- Niet opnieuw besproken.
- Eerder besluit van ouders binnen Werkgroep 2:
  - Hoe kan je probatie rijmen met 'snel en duidelijk'?
  - Er wordt heel veel verantwoordelijkheid gegeven en op de schouders gelegd van de ouders: zij moeten 'opvolgen'/'nagaan of voldaan wordt aan de voorwaarden'. Moeilijk want ouders hebben eerder in het traject de controle reeds (deels) verloren.
  - In een reactie moet rechtvaardigheid inzitten: probatie kan onrechtvaardigheid (en onduidelijkheid) in de hand werken.
  - Ouders vragen zich af of jongeren wel kunnen/gaan begrijpen waarom er na verloop van tijd toch nog een plaatsing volgt: jongeren zien (na een tijdje) de link met het niet respecteren van de opgelegde voorwaarden niet meer.
Als dit,... dan dat,... blijft niet hangen bij jongeren: jongeren kiezen dan vaak voor de gemakkelijkste oplossing, ook al bestaat die erin enkele maanden geplaatst te worden. Is duidelijker voor de jongeren zeggen ouders.
  - Ouders zijn geen voorstander van het probatiemodel.

Contextbegeleiding

Stelling: De ruimte voor het actief betrekken van de betrokken jongere samen met zijn context moet worden uitgebreid in het nieuwe decreet.

Stelling: Er is een onderscheid gemaakt worden tussen contextbegeleiding in het kader van de VOS enerzijds en contextbegeleiding in het kader van de MOF anderzijds. Contextbegeleiding voor jongeren die misdrijven plegen moet apart en uitdrukkelijk voorzien worden in het nieuwe decreet.

BESLUIT

- (Context)begeleiding is sowieso belangrijk, zowel bij VOS als MOF.
- Steeds in eerste instantie luisteren naar wat de jongere en zijn/haar context aangeven wat er nodig is.
- Bij contextbegeleiding uitgaan van de vraag van de minderjarige en als het niet anders kan overschakelen naar VOS (niet alles is verontrustend).
- Niet alleen een reactie op de minderjarige maar waar nodig contextbegeleiding inzetten op het (gezins)systeem.